

IX Jornada Multidisciplinària de la Societat Catalana de Pediatria

Assetjament escolar i *ciberbullying* (02-02-2019)

El passat dia 2 de febrer es va celebrar la IX Jornada Multidisciplinària de la Societat Catalana de Pediatria, coordinada pel Dr. A. Martínez Roig, a la qual van assistir 180 professionals de la pediatria, la infermeria, l'educació, la psicologia i d'altres, tots interessats pel tema. Va ser una Jornada que va despertar molt interès entre els assistents, i amb molta implicació dels ponents.

L'assetjament escolar o *bullying* és una forma molt comuna de violència entre iguals, complexa i potencialment perjudicial, que es pot considerar un problema de salut pública, en què intervenen diferents actors (Fig. 1). Hem d'ajudar, orientar, acompanyar i assessorar tots els implicats.

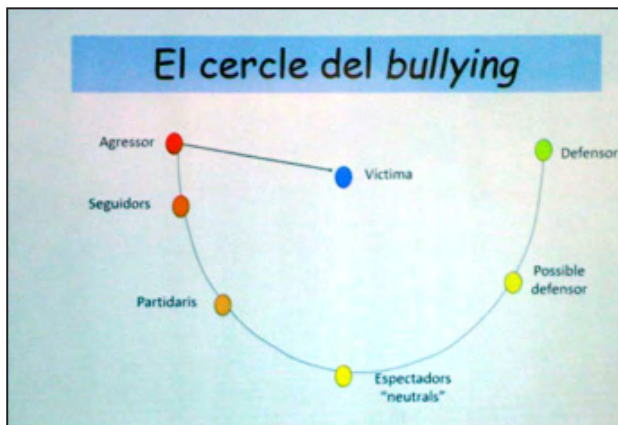

Fig. 1. El cercle del bullying.

La tipologia pot anar des de les agressions físiques, verbals o sexuals, les amenaces i els xantatges fins al ciberassetjament.

Ens van donar a conèixer quins instruments de mesura sobre l'assetjament s'havien utilitzat i l'anàlisi dels factors de risc (com ara obesitat, estudis primaris, desavantatge social, origen asiàtic o africà...).

Tot i que el recull de dades és molt variable, les xifres són preocupants. Segons l'informe Pisa 2015 de l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), a Catalunya hi ha un 14,8% d'assetjament en relació amb el 14% que hi ha a Espanya.

En l'informe de l'Unicef "*Ocultos por la luz*", 190 països mostren que un de cada tres estudiants d'entre 13 i 15 anys han patit algun tipus d'assetjament.

A Catalunya, l'estudi del 2017 fet per *Save the Children* indica que l'assetjament escolar ha estat una realitat

per a un de cada deu alumnes, i que el 7% dels estudiants han estat víctimes de ciberassetjament.

Segons estudis del Departament d'Ensenyament, s'ha passat del 13% el 2001, al 9,9% el 2016, amb xifres del 3% en ciberassetjament. S'ha incrementat l'assetjament sexual des del 2011, ja que s'ha passat del 10,8% al 13,7%.

L'assetjament té les mateixes característiques que l'abús sexual, ens passa per davant sense diagnosticar, impera la llei del silenci, tenim una manca de formació del tema i necessitat de treballar de manera multidisciplinària.

Cal identificar-ne les causes i aplicar més recursos per detectar-lo i actuar. També hem de saber com actuar, evitar re-victimitzar i tenir mecanismes socioeducatius per corregir i reinserir.

Els temes es van repartir en dues taules rodones.

La primera va abordar l'assetjament des de l'escola i des de la pediatria, així com les conseqüències psicopatològiques i la prevenció que es fa des de tots els àmbits.

Una de les coses que ens ha de cridar més l'atenció en un infant són els canvis d'hàbits, l'estat d'ànim, així com la fòbia a l'anar a l'escola, el baix rendiment escolar, les crisis d'angoixa sense justificar, els canvis de caràcter, que vulgui estar sol, la baixa autoestima, les manifestacions depressives i els canvis en l'ús d'Internet. També són importants els signes de somatització, com ara mal de panxa, insomni, enuresis, mal de cap... Aquests signes i símptomes han d'estar inclosos dins l'enquesta que fem habitualment en els nostres pacients, aprofitant les vistes de controls, així com interessar-nos per si hi ha algú a la classe que els molesta sovint.

Pel que fa al ciberassetjament, cal demanar sobre el temps que dediquen a les pantalles, els canvis en les connexions a Internet i si apareix mal humor o tristesa després de rebre missatges.

A la consulta hem de valorar la gravetat, si el pacient està en risc, buscar estratègies d'evitació i defensa, explicar-ho a l'escola i valorar si necessita atenció psicològica als centres de salut mental infanto-juvenil (CSMIJ). Quant al ciberassetjament, cal recomanar una actuació immediata perquè s'acabi al més aviat possible, donar pautes segons el mitjà utilitzat (bloquejar la xarxa social) i contactar amb el centre escolar per

posar en marxa els protocols de protecció. La denúncia s'ha de considerar només en el cas que s'esgotin les vies prèvies.

L'actuació terapèutica sempre requereix un abordatge multidisciplinari a l'escola, equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), CSMIJ, treball social i pediatria. S'adoptaran mesures d'atenció i protecció, mesures educatives i finalment mesures correctores.

Cal destacar la importància de la detecció i el seguiment fets per infermeria en el programa SALUT I ESCOLA.

Les conseqüències psicopatològiques de l'assetjament escolar poden ser realment greus. L'estrès els deixa molt vulnerables per patir algun problema de salut mental. Qualsevol canvi emocional sobtat ens ha de cridar l'atenció. Una de les causes més freqüents de depressió en els adolescents és el *bullying* i la conseqüència més temuda és el suïcidi. L'any passat a Catalunya es van suïcidar vint-i-cinc joves adolescents i el 90% havien patit alguna forma d'assetjament. Aquest estrès emocional en persones amb estats mentals d'alt risc pot ser el detonant de quadres psicòtics. També podem trobar ansietat, augment de consum de tòxics i conductes autolesives.

Des de la prevenció a l'escola, està previst que el 2020 el programa de prevenció #aquiproubullying estigui desplegat a tot Catalunya. Això inclou el Pla de convivència com a eina de prevenció primària. També hi ha programes de prevenció secundària amb demostrada eficàcia en què participen alumnes del mateix centre.

L'estat de la qüestió, però, és que només tres de cada deu comunitats autònomes preveuen en la seva legislació educativa un enfocament preventiu. No hi ha un registre de casos oficial ni un pla de cobertura estatal per prevenir, detectar i intervenir en casos d'assetjament.

A la Jornada també vam tenir la participació de dos testimonis de l'assetjament; va ser un moment viscut per tots de manera molt emotiva i sentida.

La segona taula rodona va estar orientada al *ciberbullying* (Fig 2).

El membre del cos dels Mossos d'Esquadra va exposar la seva participació en els programes de prevenció dins les escoles i la complicació de definir com a delictes els actes d'assetjament escolar o de ciberassetjament.

Es van donar eines útils per lliurar a les famílies sobre l'ús adequat de les pantalles, que es poden descarregar de la web d'Althaia.

Fig. 2. Components de la segona taula rodona. D'esquerra a dreta: Ramon Capdevila, Guillem Goset, Mark Dangerfield, Dominica Díez, Coral Regi, Laura Sabaté.

Finalment es va ressaltar la importància de donar exemple als nostres adolescents pel que fa a les relacions afectives, al vincle segur i al bon ús de les pantalles, i la Fundació del FC. Barcelona va donar a conèixer el seu interessant projecte de prevenció del *bullying* en l'esport.

En conclusió, l'assetjament escolar és un fenomen social greu que afecta la salut dels infants i els adolescents. Cal que els professionals de la pediatria i la infermeria el detectem a les consultes de manera molt precoç i que fem prevenció primària amb bons consells a les visites sistemàtiques. Cal explorar sempre, cal preguntar-ho i cal establir un clima de confiança.

Des de l'SCP, encoratgem i donem suport a tothom per treballar en un protocol des de l'àmbit de la pediatria que englobi la prevenció primària i ens doni eines per poder fer una detecció precoç del problema. També s'haurien de treballar millor els circuits des de l'assistència primària quan es detecta o se sospita un cas d'assetjament escolar o de *ciberbullying*.

Enllaços recomanats:

<http://bullying.cat/>

<http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia>

https://fundacio.fcbarcelona.cat/campanya_bullying

<https://www.savethechildren.es/donde/espana/violencia-contr-la-infancia/acoso-escolar-bullying>

<http://www.educacionyfp.gob.es/educacion/mc/convivencia-escolar/inicio.html>

https://www.adolescenciasema.org/usuario/documentos/Guia_Ciberacoso_Profesionales_Salud_FBlanco.pdf

https://www.althaia.cat/althaia/ca/assistencial/salut-mental/infanto-juvenil/lilibret_tic_web.pdf

<https://www.noalacoso.org/publicaciones/>

Anna Gatell